TARİHTE
Türkler ve İngilizler

Tarihî tefrika: **9** *Yazan:* **ZIYA ŞAKIR**

Bu muahedenin akdinden sonra...

Akdenizde Türk korsanlarının himayesine girmiş olan İngiliz ticaret gemileri serbestçe işlerini görmeğe başladılar

Gerektir ki, namei hümayunumuz varıp vusul buldukta, Asitanei saadet âşiyanımıza olan vüfûru sadakat ve ihtisâsınız mucibince, mezburlar hassai hümayunumuza lâzım olan meta ve gayriden her ne ise, pahasile almak istedikte, hüsnü muavenetiniz diriğ olunmayıp, geru emin ve salim bu canibe irsal olunmak babında hüsnü muavenetiniz zuhura getüresiniz.

19 muharrem 988»

Görülüyor ki bu namei hümayun, samimî bir lisanla yazılmış olup, tamamen hususî bir mahiyette idi. Bundan da anlaşılıyor ki; biri Avrupanın bir köşesinde, diğeri öbür köşesinde yaşayan, biri kadın ve diğeri erkek bu iki hükümdar arasında, şahsiyetlerinin hususiyetlerine taallûk eden işlerinden bahsedecek derecede bir münasebet tesessüs etmişti.

Kraliçe Elizabet; Üçüncü Muradın bu hususî mektubunu büyük bir memnuniyetle kabul etti. Tüccar Ahmedle tercümanı Nikolaya kolaylık gösterilmesi için kat'î emirler verdi.

O zamana kadar İngiltere topraklarına, hiç bir Türkün ayağı basmamıştı. Tüccar Ahmed, her temas ettiği İngilizin muhitinde, büyük hayretler ve hürmetlerle karşılandı.

Birçok İngiliz tüccarları, Ahmedi ikametgâhlarına davet ettiler. Ziyafetler verdiler. İmalâthanelerini gezdirdiler. Ona birçok sualler sorarak Türkiyenin ticaret hayatına dair birçok şeyler öğrendiler. Aynı zamanda, İngiltere sanayiine aid birçok hediyeler verdiler.

Ahmed, büyük bir memnuniyetle dönüp İstanbula geldi. Doğruca saraya giderek İngilterede gördüklerini ve işittiklerini en ince teferrüatına kadar saray erkânına nakletti. Saray erkânı da bunları Üçüncü Murada anlattılar. İngiltereye ve bilhassa Kraliçe Elizabet'e karşı, Padişahın üzerinde daha fazla bir sempati uyandırdılar.

***

Kraliçe Elizabet, büyük bir zekâ ve yüksek bir dirayete malikti. Hem vazifesini ve hem de İngilterenin hakikî menfaatlerini bihakkin müdrikti. İngilterenin ilim ve irfanını, sanayi ve ticaretini, ordu ve donanmasının kuvvet ve kudretini arttırmış, memleketinin en kıymetli adamlarını etrafına toplamıştı.

Ahlâk ve şahsiyetine aid bazı hususlardan dolayı kendisini hafif bulanlar az değildi. Fakat, memleketine ettiği hizmetlerden dolayı bir çokları da onu, (Millî Azize) ünvanile yâdetmektelerdi.

Avrupanın bazı kralları onunla izdivac etmek istemişlerdi. Lâkin, hiç kimsenin hâkimiyeti altına girmeyi kabul etmiyen bu muhteşem kadın, bütün bu talebleri reddetmişti. Reddolunan bu taliblerden biri de İspanya Kralı İkinci Filip'ti.

Bunun üzerine Filip'in kalbinde Elizabete karşı büyük bir kin ve intikam hissi uyanmıştı. Bu müntekim İspanyol, Elizabet'in mahvına yürümek için, artık fırsat kollamaya başlamıştı.

O esnada, İngilterede şu iki mühim hâdise vukua geldi:

Birincisi - Elizabet, kendisini tahttan iskat etmek için teşekkül eden gizli bir cemiyete, (İskoçya Kraliçesi - Mari Stuart) ın riyaset ettiğini haber aldı. Derhal Mari'yi tevkif ve hapsettirdi. Sonra da, balta ile kafasını kestirdi.

İkincisi - Elizabet, Protestanlığı, İngilterenin resmî mezhebi olarak kabul etti. Fransa ve İspanyadaki katoliklerin zulmünden kaçıp İngiltereye iltica edenlere de yer verdi.

Birinci hâdise, bütün Avrupa hükümdar saraylarında, Elizabet aleyhinde büyük bir infial uyandırdı. İkinci hâdise ise, bütün Katolik âlemini sarstı. Elizabet'e hücum için büyük bir vesile yarattı.

(İspanya Kralı Filip), kendisini (mukaddes kilisenin en sadık evlâdı ve katolik ordusunun başkumandanı) addediyordu. (Papa Beşinci Sikist) de (Filip) e müzaheret eyleyordu.

Taassubdan ziyade intikam hislerine kapılan Filip, derhal harekete geçti. (Nâmağlûb armada) namını verdiği müthiş donanmasının İngiltere üzerine yürümesi için emir verdi. Donanmanın vazifesi, bütün İngiltereyi işgal etmek ve bilhassa Kraliçe Elizabet'i ele geçirmekti.

109 gemi, 2000 top, 40.000 silâhendazdan mürekkeb büyük bir kuvvete malik olan bu mühib donanma, (Amiral Marki Santakroze) nin kumandasında olduğu halde, (1588 senesi mayıs ayının 28 inci günü) Lizbon limanından hareket etti... Vaziyete nazaran, İngilterenin ve Krliçe Elizabet'in vaziyeti, çok müthişti. Bütün İngilterede, herkes büyük bir korku içinde idi. Korkmıyan tek bir insan varsa o da, Kraliçe Elizabet'ti.

Elizabet, hayrete şayan bir sükûnet gösterdi. Otuzu harb gemisi, diğerleri de yardımcı olmak üzere 80 gemiden mürekkeb olan İngiliz filosunun, vatan müdafaasına hazırlanması için emir verdi.

İngiliz donanması, büyük bir cesaretle, (Nâmağlûb armada) yı karşıladı. Fakat, iki bin topun cehennemî ateşleri karşısında bu mütevazi filo derhal dağıldı. (Nâmağlûb armada), İngiltere sahillerine yanaştı. Asker çıkarmağa başladı. Eğer talih, Kraliçe Elizabet'in imdadına yetişmeseydi, artık hem kendisinin ve hem de memleketin âkıbet ve mukadderatı, pek feci olacaktı.

Lâkin, olmadı... İspanyollar, asker çıkarmağa başladıkları zaman, dehşetli bir fırtına patladı. O vakte kadar İngiltere sahillerinde görülmemiş olan bu fırtına, büyük armadayı kayalara çarpa çarpa parçaladı. Gemilerin mürettebatile silâhendazlardan da tek bir insan kurtulmadı.

Bu, hiç şüphesiz ki bir mucize idi. Elizabet'in memleketine ettiği hizmetlerin manevî mükâfatı, tam zamanında onun imdadına yetişmişti... Ancak şu var ki, tantanalı bir isim verdiği filosunun bu acı mağlûbiyeti, İspanya Kralı Filip'i, İngilizlere büsbütün düşman etti.

Artık İngiliz ticaret gemileri; Atlas Okyanusunda serbestçe gezemiyorlar, Septe boğazını kolaylıkla geçemiyorlar, hele Akdenizde sefer yapabilmek için çok büyük korkular geçiriyorlardı. Çünkü, Filip'in emrile, İspanyol korsan gemileri, tesadüf ettikleri İngiliz gemilerini derhal zabıt ve muhasara ediyorlardı.

Filip, hain ve zalimdi. İspanyadaki müslümanlara ve musevilere rahat ve huzur vermiyor, onları parti parti memleketten sürüp çıkarıyor; mallarını, mülklerini zaptediyordu. Eğer, Akdenizi titreten Türk korsanlarile, her sene mutad zamanlarda denize çıkıp İspanya sahillerine kadar uzanan Türk donanmasının korkusu olmasaydı, hiç şüphesiz ki bu zalim kral bütün İspanyada bir tek müslüman ve bir tek musevi bırakmıyacaktı. Ve hatta, Türk hükûmetinin dostlarını boğazdan geçirmek şu tarafa dursun, Türk ve müslüman ülkelerine bir tek kuş uçurmıyacaktı.

***

İşte, yukarıda yazdığımız sebeblerden dolayı, ticaret için Akdeniz limanlarına gelip gitmek isteyen İngiliz ticaret gemileri, İkinci Filip'in her tarafa dağıttığı İspanyol ve Katalan korsanlarının taarruz ve tecavüzlerinden, fena halde bunalmışlardı. Bu gidişle, artık İngiliz ticareti büsbütün felce uğrayacak; hatta İngiltere, hariceden tedarike mecbur olduğu gıda ve sanayi maddelerinden tamamile mahrum kalacaktı.

Elizabet; zekâ ve dirayetini, işte burada göstermişti. Akdenize hâkim olan Türk korsanlarının «metbûu mufahhami ile derhal münasebete girişerek, bu sayede Türklerin muzaheretini temin eylemekte çok büyük fayda olacağını tahmin etmişti. Ve buna da, derhal teşebbüs eylemişti.

Elizabet'in ne büyük isabette bulunduğu, yukarıya dercettiğimiz ahidnamelerinden anlaşılabilir. Nitekim, bu muahedenin akdinden sonra, Akdenizde Türk korsanlarının himayesine girmiş olan İngiliz ticaret gemileri, artık serbestçe işlerine devam etmek muvaffakiyetini ihraz etmişlerdir.

***

Kraliçe Elizabet, Üçüncü Muradla başlayan münasebetini kuvvetlendirmek için hiç bir fırsatı fevtetmemişti. İstanbuldan İngiltereye avdet eden «Gabriel Deziyens» isminde bir tüccarla gönderilmiş olan Üçüncü Muradın ikinci mektubundan da çok mütehassis olarak, 1581 senesi kânunuevvel tarihli bir mektubla bu namei hümayuna da derhal mukabele etmiş; Türk dostluğunu tamamile temin ve tarsin edecek sözlerden sonra, İngilteredeki dahilî karışıklıkların ıslahını müteakıb İstanbula bir sefaret heyeti göndermek arzusunda bulunduğunu bildirmiştir.

Aylar ve seneler geçtikçe, Türk - İngiliz dostluğu kuvvetini artırmıştır. İngiltere ticareti, İstanbulda ve Türk limanlarında büyük bir revac bulmaya başlamıştır. İstanbul, İzmir, Haleb, İskenderiye, Trablusşam, Cezayir, Tunus, Trablusgarb, Sakızda birer İngiliz konsoloshanesi açılmıştır.

Bu konsoloslara imtiyazlar verilmiş, İngiliz tebaasının ve tüccarlarının şahsi haklarının muhafaza ve sıyaneti için Bunlara taallûk eden fermanlardan da en geniş salâhiyetler bahşedilmiştir... bunlara taallûk eden fermanlardan da bir iki misal gösterelim:

(İngiltereli ve ona tâbi olanların bir husûsu ve sair umuru şer'iyeleri vâki oldukta, konsolosları veya tercümanları hazır olmadıkça hükkâm [1] fasıl ve istima etmeyip, ve dört bin akçeden ziyade olan davaları asitanei saadette istima olunup gayri yerlerde istima olunmıya.)

(İngiltere tacirlerinin himayesi için Memaliki Mahrusede nasıb ve tayin olunan konsoloslar, asla hapsolunmayıp, kendilerini aramıyalar. Ve defolunmıyalar. Ve, her ne makule davaları olursa, siddei saadete arzolunalar.)

(İngiltereliden ve İngiltere bayrağı altında yürüyenlerden biri, kan [2] ve kabahat edip emri şer'i vaki oldukta, konsolosları maan hazır olmayınca davaları istima olunmayıp konsolosları marifetile maan görüp, yalnız görmekle, hilâfı Şer'i Şerif ve mugayiri ahidnamei hümayun, rencide olunmıyalar.)

[Arkası var]

---

[1] Kadılar.

[2] Cinayet.

Kurnazca bir iş

Döviz kaçıran adam yakalandı

Türkistanlı bir tacir el altından birçok işler görüyormuş

Zabıta, dün çok mühim bir döviz kaçakçılığı meydana çıkarmıştır. Vak'a yalnız döviz kaçakçılığı mahiyetinde olmayıp hem millî paramızı koruma kanununa muhalif hareket, hem de vergi kaçakçılığı mahiyetini arzetmektedir.

Yaptığımız tahkikata göre, bu mühim kaçakçılık hâdisesinin tafsilâtı şudur:

Şarkî Türkistanlı Abdurrahim Ahunbay adında biri, Türkistandan Hindistana iltica etmiş ve uzun müddet Hindistanda kaldıktan sonra 935 senesinde İstanbula gelerek yerleşmiş ve 938 senesinde de tâbiiyetimize girerek Çarşıkapıda iki apartıman yaptırmış ve müreffeh bir hayat sürmeğe başlamıştır.

Fakat zabıta, iki apartıman yaptırarak iyi bir hayat yaşamağa başlıyan Ahunbayın vaziyetini şüpheli görmüş ve gizli bir surette yaptığı tahkikatta bu adamın Hindistanla mühim miktarda çay ticareti yaptığını tespit etmiştir. Fakat çay ticareti yapan Ahunbayın çay ticaretile meşgul olanların kurduğu İthalât Birliğine dahil bulunmaması dolayısile icab eden akreditifi nereden temin ettiği üzerinde durulmuştur. Tahkikat neticesinde Ahunbayın 939 senesinde Hindistana gittiği ve giderken de buradaki Hindistanlı ve şarkî Türkistanlı kimselerin oralardaki paralarını tahsil etmek üzere kendilerinden çekler aldığı ve tahsil ettiği paralarla memlekete külliyetli miktarda çay getirdiği tespit edilmiştir. Ahunbayın, çayları getirdikten sonra ayrıca döviz almak ve takas tenın suretile mühim miktarda döviz kaçırdığı da anlaşılmıştır. Ayni zamanda bu adamın tâbiiyetimize girdiği halde paralarını memleketimize getirmiyerek Hındistanda ve şarkî Türkistanda tuttuğu ve 940 senesi mart ayında Hindistandan döndüğü zaman beraberinde 200 İngiliz lirasını habersizce memleketimize soktuğu öğrenilmiştir.

Hemşerileri, Ahunbaydan paralarını istedikleri zaman, kendilerini çay ticaretine ortak göstermek suretile bunları oyalamıştır. Fakat zabıtanın sıkı tahkikatı bu mühim mikyastaki kaçakçılık hâdisesini meydana çıkarmıştır.

Kaçakçılık bürosu memurları, dün akşam geç vakit Ahunbayın Çarşıkapıdaki apartımanının altıncı dairesinde Ahunbayın iki ay evvel getirmiş olduğu 200 İngiliz lirasını da bulmuşlardır.

Ahunbay, hem geniş mikyasta döviz kaçakçılığı yapmış, hem yaptığı çay ticaretine aid vergilerini vermemiş ve nihayet millî paramızı koruma kanununa muhalif hareket etmiştir.

Zabıtamızın muvafakiyetle meydana çıkardığı bu geniş kaçakçılık hâdisesinin suçlusu Abdurrahim Ahunbay, yarın Adliyeye teslim edilecektir.

Gelen muhacirler

Bulgaristandan 80 kişilik, Yugoslavyadan 18 kişilik muhacir kafileleri şehrimize gelmiştir.

Bir şikâyetin cevabı

Çorlu Cumhuriyet Müddeiumumiliğinden şu tezkereyi aldık:

«Gazetenizin 10 mayıs 940 tarihli nüshasının soruyoruz sütununda intişar eden (Çorluda ev kiralarında niçin ihtikâr) başlıklı yazı üzerine yapılan tahkikata nazaran:

1 — Kariinizin, ev kiralarında maruz kaldığı ihtikârdan dolayı gazetenize mektub göndermezden evel, takibat yapılmasını temin için, ceza usulü muhakemeleri kanununun 151 inci maddesinde yazılı makamlardan birisine müracaat ederek ihbar ve şikâyette bulunmamıştır.

2 — Okuyucunuzun, Belediye tarafından tasdikli kira muhavelenamesile 22/2/940 tarihinden itibaren yirmi lira aylıkla kiraladığı evin, bu tarihten evvel on altı lira aylıkla kiraya verildiği anlaşılmıştır.

Ancak, mahallî sebebler yüzünden nüfusun artması dolayısile ev buhranının mevcudiyeti işitilmekte ise de, bu buhranın ihtikâr mahiyetini alabilecek şekilde ev kiralarını yükselttiğine dair şimdiye kadar bir müracaat vuku bulmamıştır.

Esasen 3/4/940 gün ve 2/13217 sayılı kararname ile «Ankara ve İstanbul şehirleri belediye hududlarile diğer bilûmum vilâyet merkezi olan şehir ve kasabalarda» tatbikı hasr ve tayin olunan 3780 sayılı millî korunma kanununun 30 uncu maddesinin, bu açık sarahat karşısında kazamızda tatbik kabiliyeti mevcud bulunmamaktadır.

Meriyet mevkiinde bulunan kanun ve nizamnamelerin çizdiği salâhiyetler dairesinde verilen vazifeyi ifa ile mükellef memuriyetimizin, bu vaziyeti hukukiye karşısında başka türlü hareket etmesine imkân görülemediğinin bu yazımızın tavzihan gazetenizde neşrini rica eder ve saygılarımı sunarım.»

Tütün ihracat işinde başgösteren müşkülât

Ankaraya giden heyet geldi

Fransa ve İngiltereye yapılan tütün satışlarının tek elden idare edilmesi, tütün tacirlerini haklı itirazlara sevketti

Tütün istihsali ve ticaretimiz ve Fransaya yapılan tütün alımsatışlarının münhasıran Tütün Limited şirketi tarafından alınması dolayısile Ticaret, Gümrük ve İnhisarlar Vekâletleri ile temasta bulunmak üzere Ankaraya giden tütün ihracat tacirleri heyeti şehrimize dönmüştür.

Dünya iktısadî vaziyetinin bugünkü şekli dolayısile çok daralan imkânlar içinde hemen hemen yegâne tütün alıcısı haline gelmiş olan İngiltereye tütün satışının bir firmaya inhisarından sonra Fransaya yapılacak 3.5 milyon kilo tütünün de inhisarların bir kolu olan Türk Tütün Limited tarafından münhasıran deruhde edilmesi, hükûmeti ehemmiyetle meşgul eden bir mesele haline gelmiştir. Çünkü bu vaziyet karşısında ihracat imkânı bulamıyan tüccarın istihsal piyasalarından çekilmesile tütün fiatları düşmeğe başlamış ve ilk günlerde kiloda 15 kuruş bir düşüklük kaydolunmuştur. Bunun üzerine müstahsiller her taraftan Büyük Millet Meclisi riyaseti, Başvekâlet ve Ticaret Vekâletine telgraflar çekerek bu hale çare bulunmasını istemişlerdir.

Tütün ihracat tacirleri, Ankarada Ticaret Vekili Nazmi Topçoğlu ve müteakıben İnhisarlar Vekili Raif Karadeniz tarafından kabul edilmiştir. Heyet, evvelce tütün ihrac olunan Almanya, Çekoslovakya, Avusturya, Polonya, Belçika, Holanda, İskandinav ve Baltık memleketlerinin bugünkü vaziyette tütün almaması dolayısile Türk tütünleri için hemen hemen yalnız İngiltere ve Fransanın müşteri vaziyetinde kaldığını, bu memleketlerin evvelce senede 2-3 yüz biner kilo tütün alırken şimdi anlaşmalar mucibince alışı artırdıklarını, fakat İngiltereyi yalnız bir firmanın kapattığını, Fransanın mubayaatını ise devletin kurduğu bir şirket olan Tütün Limitedin üzerine aldığını gözönüne koyarak Parise giden inhisar heyetinin vasatî 88 kuruştan tütün satmak gibi bir hataya düştüğünü, halbuki evvelce 130-140 kuruşa vasatî fiatla tütün satıldığını, bunun Türk tütününün haric piyasalardaki mevkii, Türk tütün müstahsilinin eski ve haricî ticaret menfaatlerimiz aleyhine işlenmiş büyük bir hata olduğunu tebarüz ettirerek vaziyetin tashihini istemişlerdir. Bu meyanda Fransanın Yunanistandan yapacağı mubayaat için bir tek firma ile mukavele yapılmışken Yunan hükûmetinin mukaveleyi feshederek ihrac olunacak miktarı bütün tacirlere tevzi ettiği, Tütün Limitedin İskenderiye piyasasından yapılan talebi de ucuz tütün arzederek karşıladığı zikredilerek bu halden dolayı bundan sonra yüksek fiatla tütün arzetmenin güçleşeceği gibi, müstahsilin de tütün ekimine ehemmiyet vermiyeceğini bildirmişlerdir.

Ticaret Vekili Nazmi Topçoğlu, heyetin dileklerini doğru görmüştür. Bu hususta verilecek karara intizar edilmektedir.

Şehrin un ihtiyacı

İstanbul değirmenlerinde iki aylık un stoku bulunması icab ederken bu miktar şimdi çok azalmıştır

İstanbulun ekmeklik un ve buğdayının temini işi ehemmiyet kesbettiğinden Vali ve Belediye Reisi Lûtfi Kırdar dün sabah İstanbul değirmencilerini kabul ederek kendilerile uzunboylu görüşmüştür. Bu görüşmede Belediye İktısad müdürü Saffet de bulnmuştur.

Valinin riyaseti altında yapılan toplantıda değirmenciler, Toprak Mahsulleri Ofisinden buğday alış vaziyetini, bu alışta intizamın temin edilememesi yüzünden değirmenlerdeki stokların şimdiye kadar görülmemiş şekilde düştüğünü gözönüne koyarak normal olarak İstanbul değirmen ve fırınlarında iki aylık un ve buğday stoku bulunması lâzım gelirken şimdi bir haftalık bile stok olmadığını söylemişlerdir. Bu meyanda, İstanbul değirmenlerine verilen buğdayın 100 tonunun Eskişehir değirmenlerine verilmesile İstanbul değirmenlerinin işletme masraflarını dahi çıkartması güçleştiğinden bunun her türlü ahvalde İstanbulun ekmek ihtiyacının karşılanmasına yapacağı tesirler tetkik olunmuştur.

Vali Lûtfi Kırdar, vaziyeti ehemmiyetle karşılamış ve bu hususta bazı tedbirler alınması takarrür etmiştir.

Elektrik, Tramvay, Tünel müstahdemlerinin elbiseleri

İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İşletmeleri Umum Müdürlüğünce her sene kontrol, vatman, biletçi ve sair müstahdemlere verilmekte olan yazlık elbiselerin bu sene iyi keten kumaştan yaptırılması kararlaştırılmıştı. Fakat bu nevi kumaşın maalesef piyasada bulunmasına imkân olmadığı anlaşılması üzerine, daima halk ile temasta bulunan bu müstahdemlerin güzel ve temiz bir kıyafet arzetmeleri gayesile evvelce giydirilen kışlık kumaşların ıslahile her iki mevsimde giyilebilecek bir surette imal ettirilecek yünlü kumaştan elbise diktirilmesine karar verildiği haber alınmıştır.

Yenice panayırı

Anadolu ajansının verdiği bir habere atfen Çanakkale - Yenice panayırının 25 mayısta açılacağını yazmıştık. Yenice Belediye reisinden aldığımız bir telgrafta panayırın 21 mayısta açılacağı bildirilmiştir.

Bir motör battı

İngiliz bandıralı Kulla şilepi Kuruçeşme önünde manevra yaparken rıhtımda yanaşık bulunan Osman Şişmana aid 20 tonluk Bereketi Hayriye motörüne çarpmış ve parçalıyarak batırmıştır.

Ticaret Vekili dün şehrimize geldi

Ticaret Vekili Nazmi Topçoğlu dün sabah Ankaradan şehrimize gelmiştir. Bazı hususî ve ailevî işleri için İstanbula gelmiş olan Ticaret Vekili buna rağmen dün evinde bazı ziyaretleri kabul etmiştir. Ticaret Vekilinin bir kaç gün şehrimizde kalarak piyasanın yeni vaziyeti üzerinde temaslar yapacağı tahmin edilmektedir. Vekilin İzmire gitmesi de ihtimal dahilindedir.

Altın 2230 kuruş!

Evvelki gün bir sukut gösteren altın fiatları dün tekrar yükselmeğe başlamış ve 22 lira 30 kuruşa kadar yükselmiştir.

İhracat artıyor

Dünya siyasî vaziyetinin nezaketine ve harbin şiddet kesbetmesine rağmen ihracat ticaretimizdeki hareket ve artış nazarı dikkati celbetmektedir. Dün yalnız İstanbuldan altı saat zarfında 139 bin liralık ihracat muamelesi kaydettirilmiştir ki bu normal zamanlarda dahi az görülmüş bir miktardır. Dünkü ihracat harb haricinde bulunan bütün memleketlere yapılmıştır. Bu meyanda Rumanyaya susam, nohud, İngiltereye tiftik İtalyaya balık, Amerikaya deri, bağırsak, Almanyaya susam, ayçiçeği küsbesi, Fransaya fasulye ihrac olunmuştur.

Yeniden tanzim edilen Hürriyetlebediye tepesi parkı bugün halka açılacaktır. Parka 40 bank konmuştur.

---

19 mayıs genclik ve spor bayramı

Bu gün memleketin her tarafında büyük merasim yapılacak

19 mayıs genclik ve spor bayramı bugün yurdun her tarafında olduğu gibi, İstanbulda da değer ve ehemmiyetine yaraşır bir şekilde kutlulanacaktır.

Hazırlanan programa göre biri Fener, diğeri de Beşiktaş Şeref stadında olmak üzere iki yerde büyük merasim yapılacaktır.

Fener stadındaki hareketlere Üniversite ile liseler, enstitü ve muallim mektebleri sporcu talebeleri iştirak edecektir. Şeref stadındaki merasimde ise orta mekteblerin sporcu talebeleri bulunacaktır.

Bayramın muntazam olması için alâkadarlar icab eden tedbirleri almışlardır. Talebeleri ve davetlileri götürmek üzere bugün sabah saat 8 den itibaren Köprüden müteaddid vapur tahrik edilecek, gerek Fenere ve gerekse Şeref stadyomunun bulunduğu hatlara işleyecek tramvay arabaları fazlalaştırılacaktır. Bu suretle talebeler saat 8,30 da stadlarda yer almış bulunacaklardır.

Merasime saat 9,30 da başlanacaktır. Vilâyet adına yapılan Fenerbahçe stadyomundaki merasimde, evvelâ Valinin başkanlığındaki bir heyet sahada toplanan sporcuları selâmlayacaktır. Bunu müteakıb stadyomdaki Atatürk büstüne çelenkler konacak ve bandonun iştirakile bütün sporcu talebe ve sporcular tarafından İstiklâl marşı söylenecektir. Bu esnada 14 izci merasim yerindeki direğe Türk bayrağını çekecektir.

Bayrak çekme merasiminden sonra evvelâ Vali ve Belediye reisi Dr. Lûtfi Kırdar bir nutuk söyleyerek bu günün ehemmiyetini tebarüz ettirecek, Valiyi müteakıb talebeler adına birkaç genc tarafından birer nutuk söylenecektir.

Nutuklardan sonra sporcu gencler, programda gösterilen sıraya göre, bir geçid resmi yapacaklar, bilâhare aynı programa göre jimnastik hareketlerine başlanacktır.

Şehrimizdeki merasimden başka, kazalarda da kaymakamların idaresinde öğleden sonra saat 16 da şenlik yapılacaktır.

Bu günkü idman şenlikleri dolayısile Denizyolları idaresi ve Şirketi Hayriye mevcud postalara yeni seferler ilâve edeceklerdir. Köprüden Kadıköyüne mevcud vapurlardan maada 8,45, 9,15 ve 9.45 te üç vapur hareket ederek halkı Fener stadında yapılacak şenliğe yetiştirecekler ve sonra halkı döndürecеklerdir.

Şirketi Hayriye de Boğazdan halkın ve talebenin Şeref stadına gelmeleri ve avdetleri için zuhurat postaları yapacaktır.

Kadıköy Halkevinden:

19 mayıs genclik ve spor bayramında saat 16 da Süreyya sineması salonunda güreş müsabakaları yapılacaktır. Herkes gelebilir.

Hukukçuların gezmesi

Üniversite Hukuk Fakültesi yeni rejime göre bu sene ilk mezunlarını vereceğinden son sınıf talebeleri ayrılış hatırası olarak Adapazarına bir gezinti tertib etmişlerdir. Adapazarı kaymakamı, genclerin bu arzularını memnuniyetle karşılayarak dün kendilerini davet etmiştir. Gencler bu sabah bütün profesörlerile beraber Adapazarına gidecekler ve akşama avdet edeceklerdir.

Siyasî icmal

Harb ve Fransız kabinesi

Belçikanın müstahkem mevkilerinden, Louvain ve Malin sukut ettikten sonra payitaht Brüksel açık bir şehir olduğundan mukavemet etmemiştir. Harbin bütün sıklet merkezi şimdi geçen Umumî Harbde dört sene mütemadiyen en kanlı muharebelere saha teşkil eden Fransanın şimali şarkisine intikal etmiştir.

Belçikadaki Fransız ve diğer müttefikin kuvvetleri cenubda yeni mevzilere çekilmişlerdir. Daha aşağıda harb cephesi Maubeuge müstahkem mevkiinin sukutundan sonra Meuse nehrinden Oise vadisine doğru kaymıştır. İngilterede vaziyetin vahim olduğu gizlenmiyor. Fransa ise hayat memat mücadelesinin hâd devresine gelmiş olduğunu takdir ettiğinden bütün kuvvet ve gayretini Alman ordusunu önlemeğe tahsis ettikten başka harbin siyasî ve teknik idaresini de esasından değiştirmeği zarurî bulmuştur.

Bu maksadla kabinede değişiklik yapılmış, ötedenberi Fransanın müdafaa isleri başında bulunan Daladye Hariciye Nazırı olmuştur. Harbiye Nezaretini Başvekil Reynaud deruhde etmiştir. Fakat bu işleri tecrübeli ve mütehassıs bir asker elile idare için Mareşal Petain'i seksen yaşını geçmiş olduğu halde kendisine Başvekil muavini olarak almıştır.

Ordu kumandasında dahi mühim bir değişiklik yapılmıştır. Cereyan etmekte olan harekâtın kumandanlığına General Jiraud tayin edilmiştir. Yakın şarktaki müttefikin kuvvetleri başkumandanı General Weygand'ın Parise gitmiş olması geçen Umumî Harb sonunda Başkumandan Mareşal Foch'un erkânıharbiye reisi sulhtan sonra da Fransa erkânıharbiye umumî reisi olan ve Varşovanın üç kilometre ilerisinde Kızılordunun kahir kuvvetini hem durdurmuş hem de hezimete uğratmış olmakla büyük şöhret kazanan bu meşhur Generale Almanları durdurabilmek için bir vazife verileceği anlaşılıyor.

Almanlar yalnız Avrupada değil bunun haricinde dahi İngiliz imparatorluğunun manevî kuvvetini sarsmağa çalışıyorlar. İtalyanın şüpheli hareketi üzerine İngiliz gemileri Akdenizi bırakarak Ümidburnunu dolaşmaktadırlar. Anlaşılan bazı Alman harb gemileri Norveçin Atlas Okyanusu sahillerinden istifade ederek enginlere açılmışlar ve Afrikanın cenub sahillerindeki seyrisefain yollarına mayin dökmüşlerdir.

Muharrem Feyzi TOGAY

Harb sahalarındaki talebemiz dönüyor

İsviçreden gelenler dikkate şayan vaziyetler anlatıyorlar

Belçika ve İsviçredeki talebemiz, memleketimize dönmeğe hazırlanmaktadırlar. Dün, İsviçrede tahsilde bulunan genclerimizden bir kaç kişi şehrimize gelmişlerdir. Diğer talebemiz de peyderpey geleceklerdir. Dünkü trenle, İsviçrede bulunan tebaamızdan bazı kimseler de İstanbula gelmişlerdir. Bunların anlattıklarına göre, İsviçrede 120 talebemiz vardır. Hususî surette tahsillerini yapmakta olan talebemizin bugünlerde İsviçreden hareket edeceklerine dair ailelerine malûmat gelmiştir. Hükûmet hesabına gönderilen talebemiz, henüz avdet için bir emir almamışlardır.

Dünkü trenle gelen yolcuların anlattıklarına göre, İsviçrede her dakika bir Alman taarruzu beklenmekte, hududlarda, mühim askerî müdafaa tedbirleri alınmaktadır. Cenevredeki Alman talebesinin evlerinde araştırmalarda, İsviçreli posta memurlarına mahsus resmî üniformalar bulunmuştur. Bunların Alman taarruzu vuku bulur bulmaz, memleketi içinden vurmağa kalkışacakları anlaşılmaktadır. Evlerinde İsviçre posta memurlarına mahsus üniforma bulunan Alman talebesi İsviçre zabıtasınca tevkif edilmiştir.

İsviçreden memleketimize gelen talebeye, dönüş vizesi verilmemiştir. Tehlikenin pek yakın görünmesine rağmen İsviçre halkının maneviyatı çok sağlamdır.

Amerikadan gelen demir

Amerikadan gelmesi beklenen demirler dün Eksport Amerikan vapurile limanımıza gelmiştir. Bu vapurdaki demir partisi, şimdiye kadar memleketimize gelmiş olan partilerin en ehemmiyetlisini teşkil etmektedir.

Bu demirlerin satış ve tevzi şekline dair Mıntaka Ticaret müdürü Avni Sakman şu izahatı vermiştir:

«— Bu gün gelen demirler evvelemirde resmi ve yarı resmi ihtiyacların karşılanmasında kullanılacaktır. Bunun için demirler birlik emrinde tutulacaktır. Ticaret Vekâleti, demir kararnamesinin 14 üncü maddesine giren ve hükûmetçe mübayaası tekarrür eden demirlerin fiatlarını tespit etmiştir. Bu itibarla satış bu fiatlar üzerinden ve Amerikaya sipariş olunan demirler için tutulan fiat esas dahilinde yapılacaktır. Bunun haricinde fiat istedikleri haber alınanlar millî korunma kanununun 32 nci maddesindeki ağır cezaları görecektir.»

Bursanın imar plânı

Şehircilik mütehassısı Prost, Bursanın imar plânını ikmal etmiştir. Plân bu gün Bursaya gönderi[illegible]ek, bir müddet sonra mütehassıs d[illegible]aya gidecektir.

CUM
Nüs
Abone şerait
Senelik
Altı aylık
Üç aylık
Bir aylık
Gazetemiz
neşredilsin
zıyaından

Hikâye

Gülsüm kadının Ayşe

Cemal Atahan

Garibler köyü; günün yorgunluklarını, gecelerin verdiği derin bir uyku ile gidermeğe çalışan insanları, müşfik bir anne gibi koynuna almış, uyuyordu. Ilık bir mayıs rüzgârının dallara ve yapraklara temasile hasıl ettiği hafif hışırtılardan başka hiçbir ses, sada yoktu. Her şey ve herkes derin bir uykuda idi. Sabah ezanı okunurken, tok bir gürültü ile açılan köyün tâ nihayetindeki kulübenin kapısından başı yemeni ile sarılı bir genc kadın dışarıya çıktı, etrafı dinledikten sonra, sabahın bu erken saatinde «Sipahi» çiftliğinin yolunu tuttu.

***

Ayşe, günlük nafakasını muhtar Ali Ağanın evinde çalışarak çıkaran Gülsüm kadının kızı idi. İhtiyar anası geçen sene ölmüş, hizmetçisiz kalan muhtar da Ayşeyi anasının yerine geçirmişti. Ayşe, âşıktı. Altı aydanberi köyün delikanlılarından Ahmedle sevişiyorlardı. Her akşam sular kararınca «Nazlıtepe» de buluşuyor, fundalıklar, çalılıklardan geçerek saatlerce dolaşıyorlardı. Ekseriya, menekşe kokulu bir çalı yanına çömelir, kuracakları müstakbel yuvadan uzun uzadıya bahsederler, bu mutlu günün vereceği saadeti düşünürlerdi. Ahmed, bağbozumunda askere gidecekti. Henüz nişanlanmalarına rağmen Ayşe, onun dönüşünü bekleyecek ve güzel bir düğünden sonra evlenecekler, ölünceye kadar sevişeceklerdi... Bu hal, her gün biraz daha hararetlenerek bütün bir yıl devam etti. Gençlik, çılgınlık, gönülden taşan sevgi... Ve nihayet, mukadder âkıbet gelip çattı: Ahmed, Ayşeyi iki canlı bırakarak askere gitti!..

***

— Gülsüm kadının Ayşe piç doğurmuş!

Bu haber, yıldırım sür'atile köye yayıldı. Artık, çeşme başında, evde, her köşede bir fiskostur gidiyordu:

— A a a !... Ne ayıb!..

— Vay kahbe vay! Gizli gizli gönlünü eğlemiş de haberimiz yokmuş!

— Tuuuh, yazıklar olsun! Zaten onun günahı suratından da belli idi ya...

Ne çok ıstırab çekmiş, kendini ne çok yemişti? Pek çok yoksulluklara katlanmaya mecbur olan zavallı Ayşe, fırtınalı, soğuk bir gece, sancılar içinde kıvranarak doğurdu. Sefalet; vücudünü harab etmişti. Hiçbir dostu kalmamış, herkes ondan yüz çevirmişti. Yardımına koşan olmadığı için, nihayet, çocuğu da talihsiz ananın gözyaşları arasında çabucak öldü, gitti. Ölenle ölünmezdi; yaşamak lâzımdı. Köyde kalırsa yavrusunun âkıbetine uğrıyacağı tabiî idi. Şuhalde, köyünden ayrılmalı idi. Civarda bir çiftlik vardı; oraya başvuracaktı. Belki acırlar da, alırlardı zavallıyı!..

***

Çiftliğin sahibi iyi kalbli bir adamdı. Ayşenin tam bir safiyet ve samimiyetle anlattığı macerasını dikkatle dinledikten sonra:

— Kızım, dedi, gözyaşlarını sil artık... Burasını öz evin bil ve hiç sıkılma!

Ayşe, çiftliğin yeknasak hayatına çabuk alıştı. Vaktini, tasavvur edemediği bir sükûn havası içinde geçiriyordu. Yavaş, yavaş toplandı, güzelleşti, yanaklarına kan doldu. Bir tek düşüncesi kalmıştı:

Ahmed!

Ondan mektub alamıyordu. Geçirdiği müthiş haileden sonra köyünü, hayalinden dahi silmeğe mecbur olmuştu. Aradan iki sene geçtiği için, şimdiye kadar Ahmedin de askerden dönmesi icab ediyordu. düşündü, taşındı: Ahmede mutlaka bir haber gönderip çiftlikte olduğunu bildirmeğe karar verdi... Ve gün aşırı köye inen bir uşakla Ahmede haber yolladı. Cevab geldi:

— Ahmed askerden gelmiş, bir ay evvel de evlenmişti!

Bu haber, Ayşenin maneviyatı üzerinde müthiş bir tesir yaptı, onu altüst etti, demek kendisini rezil eden, lekeleyen erkek, Ayşenin katlandığı fevkalbeşer ıstırablara, büyük fedakârlıklara ehemmiyet bile vermemiş; ve.. fazla olarak da bir başkasile evlenmişti!

Çiftlik binasının köye bakan alt kat odasında yanan mum, bir veremli gibi nefes çekişerek erirken, Ayşe, yanaklarına sızan birkaç damla iri gözyaşını elile kuruladı; ve.. birdenbire bir deli gibi dışarıya fırladı... Köye doğru yürüyordu. Başı önde ve düşünceli idi. Belli ki, onun kafası da, her inkisara uğrayan insan gibi çetin bir mücadele geçiriyordu. Köye yaklaşmıştı. O kadar dalmıştı ki «viran köprü» nün üzerinde bulunduğunun farkında olmadı ve bir an müvazenesini kaybederek yuvarlandı...

Cemal Atahan